

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 6 (Aralık/December 2021), s. 174-184.
Geliş Tarihi-Received: 29.11.2021
Kabul Tarihi-Accepted: 16.12.2021
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1030194

Çanakkale Tahtacılarının Dil Özellikleri Üzerine*

On the Language Properties of Tahtacı Living in Çanakkale

Hasan Çağrı ÖLÇÜCÜ**

Öz

Anadolu'nun güney ve batısına (Toros Dağları'ndan Kaz Dağları'na) yerleşmiş olan Tahtacılar, kapalı toplum yapısına sahip bir Alevi-Türkmen topluluğudur. Otuz kadar Tahtacı yerleşim birimini sınırları içerisinde bulunduran Çanakkale, bu topluluğun yoğun olarak yaşadığı illerden birisidir. Çanakkale'de, merkez ilçenin yanı sıra Ezine, Ayvacık ve Bayramiç ilçelerinde, daha çok Kaz Dağları çevresine kurulmuş olduğu görülen Tahtacı köy ve köy altı yerleşmeleri bulunmaktadır. Temel geçim kaynakları ormancılık olan ve bu yüzden Tahtacı adını alan ataları gibi ağaç işiyle uğraşmayan/uğraşamayan günümüz Tahtacıları, pek çok ekonomik ve sosyal nedenden ötürü artık köylerde yaşamayı tercih etmemekte, kent merkezlerine göçmektedir. Genç ve yetişkin nüfusun ayrılmasıyla köylerde yaşayan insan sayısının azalması, diğer Türkiye Türkçesi ağızları gibi Tahtacı ağzının da ölmesine zemin hazırlamaktadır. Oysa Tahtacıların yöre ağızlarından bazı yönlerden ayrılan ve kapalı toplum yapısının da etkisiyle dil farklılıkları bugüne kadar saklanabilmiş bir ağızları vardır. Bu çalışmada, elde bulunan derleme metinlerinden hareketle Çanakkale ili Tahtacı ağzının belirgin dil özellikleri ele alınıp incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Tahtacılar, Tahtacı ağzı, Çanakkale Tahtacıları, dil özellikleri.

Abstract

Tahtacıs are an Alevi-Turkmen community with a closed society structure, settled in the south and west of Anatolia (from the Taurus Mountains to the Kaz Mountains). Çanakkale including about thirty Tahtacı settlements within its borders, is one of the provinces where this community is densely populated. In Çanakkale, besides the central district, there are Tahtacı villages and sub-village settlements in Ezine, Ayvacık and Bayramiç districts, which seem to have been established mostly around the Kaz Mountains. The ancestors of today's Tahtacıs used to do woodwork. Consequently, due to the occupation they had, they received that surname. However, their grandchildren today, either do not or cannot do woodwork, they do not prefer to live in villages due to many economic and social reasons and migrate to city centers. The decrease in the number of people living in villages with the separation of young and adult populations paves the way for the death of the Tahtacı dialect, like other Turkey Turkish dialects. However, Tahtacıs have a dialect that differs from the local dialects in some ways and language differences have been preserved until today thanks to the effect of the closed society structure. In this study, the distinctive linguistic properties of the Tahtacı dialect of Çanakkale province will be discussed and examined based on the compilation of texts available.

Keywords: Tahtacıs, Tahtacı dialect, Tahtacıs of Çanakkale, language properties.

* Bu makale, yazarın Prof. Dr. Hatice ŞAHİN danışmanlığında hazırladığı "Çanakkale İli Yerli Ağızları (İnceleme -Metinler - Sözlük)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Ege Üniversitesi, Rektörlüğe Bağlı Bölümler, Türk Dili Bölümü, e-posta: hasan.cagri.olcucu@ege.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1302-8999>.

Giriş

Tahtacılar, Ege ve Akdeniz bölgelerinde, daha çok kıyıya yakın yerlerdeki ormanlık alanlarda yaşayan bir Alevi-Türkmen topluluğudur. Yaşam tarzları ve inanç sistemleriyle kendilerine özgü bir yapıya sahip olan Tahtacıların ağız olarak da Anadolu'daki diğer Türkmen/Yörük topluluklarından ayrıldığı tahmin edilebilir.

Tahtacı ağızını müstakil olarak ele alıp inceleyen bilimsel çalışma sayısı çok değildir¹. Ege ve Akdeniz bölgelerinin farklı illerinde yaşayan Tahtacıların dil özelliklerini açıklayan çalışmaların sayısının artırılması, Anadolu'da ortak bir Tahtacı ağızından söz edilip edilemeyeceğini ortaya çıkaracaktır. Ayrıca, yapılacak olan mukayeseli çalışmalar, bu özel topluluğun etnik durumu hakkında öngöründe bulunmayı kolaylaştıracaktır. Zira Tahtacıların kökeni hakkında farklı farklı görüşler bulunmaktadır.

Tahtacıların Kökeni

Tahtacılar, genellikle Ağaçeri² adlı Türk topluluğuyla ilişkilendirilmektedir (Sümer, 1988, s. 461; Birdoğan, 1995, s. 9; Engin, 1998, s. 59; Selçuk, 2008, s. 17; Atalay, 2015, s. 96). Yazılı kaynaklarda Tahtacı adına ilk kez 16. yüzyılda "Cemaat-ı Tahtacıyan" şeklinde rastlanması ve bu tarihten itibaren Ağaçeri adının geçmemesi, bu iki topluluğun aynı kökten gelmiş olabileceğini düşündürmektedir (Çağatay, 1997, s. 669-670). Ayrıca, her iki topluluğun da aynı bölgede bulunmaları, Anadolu'ya benzer yollardan gelmeleri, ormanlık alanlarda yaşayıp ağaç işiyle uğraşmaları ve benzer inanç sistemleri, Tahtacıların Ağaçerilerin devamı olduğu varsayımını güçlendirmektedir (Çıblak Coşkun, 2013, s. 40). Ancak, Tahtacılarla ilgili ilk ve en önemli çalışmalardan birini yapmış olan Yörükân (1998, s. 377-80), bu topluluğu, Tattah Türkmenlerinin uzantısı olarak görmektedir. Gülten (2020, s. 162-63) ise Tahtacıları belirli bir Türk boyuyla ilişkilendirmemekte, onların Anadolu'nun Türkleşmesiyle birlikte ormanlık alanlara yerleşen ve iktisadi bir faaliyet olarak orman işçiliğinde uzmanlaşan Türkmenlerin torunları olduğunu iddia etmektedir.

Türkey'in (2012, s. 137-603) Başbakanlık Osmanlı Arşivi defter ve belgelerine dayanarak hazırladığı eserinde, Tahtacı (Tahtalı/Tahtalu) adlı aşiret ve cemaatlerin Yörük topluluğuna mensup oldukları ve bunların Teke, Menteşe, Hüdavendigâr, Adana, Sis, Maraş ve Kocaeli sancakları ile Soma (Aydın sancağı), Zülkadriye (Meraş eyaleti), Lâpseki (Biga sancağı) ve Karaağaç Gölhisar (Hamid sancağı) kazalarında yaşadıkları belirtilmektedir.

Tahtacıların yerleşim yerleri, Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Burdur, Çanakkale, Denizli, Gaziantep, Isparta, İzmir ve Manisa illerinde bulunmaktadır. Çıblak Coşkun (2013, s. 44-45), Yanınyatır Ocağı'nın atası Durhasan Dede'nin mezarının Adana'nın Ceyhan ilçesinde, Hacı Emirli Ocağı'nın atası İbrahim Sani'nin mezarının Gaziantep'in İslâhiye ilçesinde olmasını göz önüne alarak Tahtacıların Anadolu'da öncelikle Çukurova'ya yerleştiğini, daha sonra bunların bir kısmının bu bölgede yaşamaya devam ederken bir kısmının ise siyasi ve sosyal nedenlerden dolayı Batı Anadolu'ya doğru dağıldığını söylemektedir.

¹ Bu çalışmalar için bak. Çıblak 2003; Tor 2006; Mutlu 2010; Dilaver Yıldırım 2013; Merhan 2014; Atmaca 2021; Atmaca ve Güzel 2021; Ölçücü 2021.

² Köprülü (1991, s. 41), Ağaçerilerin 12. yüzyılda Oğuzlarla birlikte Anadolu'ya gelip yerleşen Türk zümrelerinden biri olduğunu söylemektedir. Togan (1981, s. 170), 12. yüzyılın sonunda, Ağaçerilerin bir kısmının Elbistan taraflarında, ormanlık yerlerde yaşayan ve eşkıyalık yapan bir boy olarak zikredildiğini, diğer bir kısmının ise Moğollar geldiğinde, Tebriz'den Kazvin'e giden yolun doğusundaki Khalkhal mevkiinde hâkim zümre olarak gösterildiğini aktarmaktadır. Ancak, her iki tarihçi de Tahtacılarla Ağaçeriler arasında herhangi bir bağ kurmamaktadır. Sümer'e (1988, s. 460) göre ise Ağaçeriler, Tahtacıların atası olup 13-15. yüzyıllarda, Elbistan ve Malatya yörelerinde yaşayan büyük bir Türkmen topluluğudur.

Hacı Bektaş Ocağı'nı tanımayan Tahtacıların yalnızca iki ocağı vardır: Yanınyatır Ocağı ile Hacı Emirli Ocağı. Yanınyatır Ocağı'nın merkezi İzmir Narlıdere'de, Hacı Emirli Ocağı'nın merkezi ise Aydın Reşadiye'dedir. Bu iki ocağın dedeleri birbirine bağlı olmadığı gibi bunların üstünde veya altında bir başka ocak dedesi de bulunmamaktadır (Yörükân, 1998, s. 139-41). Çanakkale Tahtacıları, bu iki ocaktan Yanınyatır Ocağı'na bağlıdır.

Çanakkale Tahtacıları

Nüfusları en azından 6200 civarında olan (Yolcu, 2020, s. 22) Çanakkale Tahtacılarının 30 kadar köy ve köy altı yerleşmesi bulunmaktadır. Genellikle dağlık alanlarda ve orman içlerinde bulunan Tahtacı köylerinde tarım ve hayvancılık faaliyetleri sınırlıdır. Toplumun geleneksel geçim kaynağı olan ormancılık ise çeşitli nedenlerden ötürü bugün artık yapılamamaktadır. Geçimini sağlamak için düzenli bir gelire ihtiyaç duyan ve başta eğitim kurumları olmak üzere resmî kurumlara yakın olmak isteyen genç/yetişkin nüfus, il veya ilçe merkezlerine göç etmek zorunda kalmakta ve bu yüzden, Tahtacı köylerinde, insan sayısının günden güne azaldığı, hanelerin birer birer kapandığı fark edilmektedir.

Çanakkale'deki Tahtacılar, yöre halkınca "Türkmen" olarak adlandırılmaktadır. Tahtacılar da kendilerini tanıtırken bu adı tercih etmektedir. Tahtacı Türkmenleri, Tahtacı olmayan Sünni yerli halk için ise "Türk" veya "Yezit" ifadelerini kullanmaktadır.

Çanakkale'deki Tahtacı yerleşim birimleri, merkez ilçenin yanı sıra Ayvacı, Bayramiç ve Ezine ilçelerinde bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde gösterilebilir:

Tahtacı Yerleşim Birimi (Köy/Köy Altı/Mahalle/Mevki)	Yerleşimin Bağlı Olduğu İlçe Altı İdari Birim	Yerleşimin Bağlı Olduğu İlçe
Bahçedere köyü Boztepe Çiftlik Güzelköy köyü Hasanobası Kokulutaş Tuztaşı köyü Uzunalan köyü Yenioba	- Bahçedere köyü Fatih Mahallesi - Nusratlı köyü Bahçedere köyü - - Tuztaşı köyü	AYVACIK
Güvemcik Karıncalı köyü Koşuburnu köyü Menderes Mahallesi	Tepecik Mahallesi - - -	BAYRAMIÇ
Derbentbaşı köyü	-	EZİNE
Akçeşme köyü Atikhisar Cumhuriyet Mahallesi Çiftdere köyü Damyeri Değirmendere Denizgöründü köyü Dört Yol Elmacık köyü Gürecik Kayadere köyü Kemerdere Maraşal Fevzi Çakmak köyü	- Kayadere köyü Kepez beldesi - Maraşal Fevzi Çakmak köyü Elmacık köyü - Işıklar köyü - Denizgöründü köyü - Civler köyü -	MERKEZ

Ovacık köyü Yenimahalle	- Erenköy köyü	
----------------------------	-------------------	--

Çanakkale Tahtacılarının Belirgin Dil Özellikleri³

1. Ölçünlü ünlülerin yanı sıra /á/, /à/, /ã/, /è/, /é/, /í/, /ó/, /ù/, /û/, /ú/, /ü/ ölçün dışı ünlüleri de bulunmaktadır. Bu ünlülerden /è/, /û/, /ú/ çok fazla, /á/, /í/, /ó/, /ü/ sık sık, /à/, /ã/, /ä/, /ù/ ise nadiren duyulmaktadır.

2. Ölçünlü ünsüzlerin yanı sıra /Ç/, / d' /, /F/, /ğ/, /h/, /h/, /K/, /K/, /k/, /k/, /Í/, /η/, /P/, /r/, /S/, /Ş/, /T/, /t/, /'/, /w/, /y/ ölçün dışı ünsüzleri de bulunmaktadır. Bu ünsüzlerden /K/, /K/, /η/, /T/ fazlaca, /Ç/, /F/, /k/, /Í/, /r/, /P/, /S/, /Ş/, /w/ zaman zaman, /d' /, /ğ/, /h/, /h/, /k/, /t/, /'/, /y/ ise nadiren duyulmaktadır.

3. Damak uyumu, genel anlamda, ölçünlü dile göre ileri durumdadır. Hem kök ve tabanlarda [*tan̄kar* (V.2/5-64), *tekrer* (V.2/6-75), *birez* (V.2/1-129), *ğardaş* (V.2/1-56)] hem de ek ve edatlarda [*ufak̄kana* (V.2/4-154), *yok̄ ku* (V.2/4-171)] ilerleyici yönde güçlü bir benzeşme bulunmaktadır. Gerileyici benzeşme yoluyla [*mühteşem* (V.2/3-128), *tirekdörcü* (V.2/6-117)] damak uyumuna girmiş sözcük sayısı da az değildir. Ancak, özellikle ekleşmede, /y/ ünsüzünün inceltici etkisiyle damak uyumunun zaman zaman bozulduğu görülmektedir: *tarleyi* (V.2/3-46), *oriye* (V.2/1-5), *buydey* (V.2/3-42).

4. Dudak uyumu, ölçünlü dilden ileri durumdadır. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde, düz ünlüden sonra yuvarlak bir ünlünün gelmesi nedeniyle uyum dışı kalmış olan sözcükler, Çanakkale Tahtacı ağzında çoğu zaman uyuma girmektedir: *davılsız* (V.2/4-247), *pamık* (V.2/5-5), *savırdık* (V.2/5-7), *yavırım* (V.2/1-18), *yavız* (V.2/3-171). Ancak, III. tekil kişi bildirme ekinin, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi (Şahin 2003: 64) sadece dar-yuvarlak ünlülerle kullanıldığı görülmektedir. Ek, {-DÜr} biçiminde kullanımıyla dudak uyumunu bozmaktadır: *vardur* (V.2/3-89), *yeridür* (V.2/3-101), *beyittür* (V.2/4-157).

5. Ek eylemin görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde, genellikle i- (<< er-) eyleminin ünlü uyumlarına da girerek kendini koruduğu fark edilmektedir: *fakiridik* (V.2/1-21), *zorudu* (V.2/5-8), *yaparlarımış* (V.2/3-18), *öretmenimiş* (V.2/5-37), *varısa* (V.2/6-185).

6. /r/ ve /l/ ünsüzleriyle başlayan yabancı kökenli sözcüklerin ön sesinde, yaygın bir düz-dar ünlü türemesi görülmektedir: *irenkli irenkli* (V.2/3-59), *ıraKı* (V.2/4-256), *ilâzımımış* (V.2/3-81), *ırâtsizim* (V.2/5-37). Sözcük içinde, yan yana iki veya üç ünsüz bulunduran bazı yabancı kökenli sözcüklerde [*ediremiTde* (V.2/1-89), *adiresiñi* (V.2/3-173), *enfilesyonunda* (V.2/6-74)] tespit edilen ünlü türemesi, sözcük sonunda ise {-KAN} ulaç eki [*giderkene* (V.2/4-97)] ve hem [*hemi* (V.2/1-117)] edatıyla sınırlı kalmaktadır.

7. Türkçenin eski dönemlerinden beri kullanıldığı düşünülen ve genellikle ilk hecede bulunan kapalı /e/ sesi (bk. Yılmaz Ceylan 1991) sık sık duyulmaktadır: *dênilirmiş* (V.2/3-20), *mesüt_étsiñ* (V.2/3-166), *vérmezdi* (V.2/1-26), *yérde* (V.2/6-235), *yédi* (V.2/4-258). Ancak, bu ünlü, ilgili ağzın konuşurlarınca bazen /i/ bazen de /e/ olarak telaffuz edilebilmektedir: *dîmiş* (V.2/1-92), *yârdım_itsene* (V.2/2-9), *verelim* (V.2/3-10), *yeri* (V.2/5-57), *yedinci* (V.2/4-66).

³ Bu özellikler; Çiftlik, Tuztaşı, Karıncalı, Derbentbaşı ve Damyeri'nden yapılan derlemeler sonucu hazırlanan metinler (Ölçücü, 2020, s. 828-66) incelenerek belirlenmiştir. 8'i kadın 4'ü erkek 12 kaynak kişinin yaşları 55-80 aralığında olup eğitim seviyeleri düşüktür.

8. Eski Türkçedeki genizsil /n/ sesi; hem kök ve tabanlarda [*deñiz* (V.2/6-186), *biñ* (V.2/1-41), *eñ* (V.2/3-65), *soñ* (V.2/3-170), *öñ* (V.2/4-133), *diñnerim* (V.2/4-126)] hem de eklerde [*deden* (V.2/5-48), *bunun* (V.2/3-69), *aranızdan* (V.2/4-27), *yürüdün* (V.2/6-52)] büyük ölçüde korunmaktadır. Ayrıca, özellikle eklerde, örneksime yoluyla ikincil biçimlerin oluştuğu da görülmektedir: *mecbursun* (V.2/4-165), *ğaybolmasun* (V.2/6-269), *içsin* (V.2/3-10).

9. Eski Türkçedeki varlığı kabul edilmiş olan⁴ birincil ünlü uzunluklarının Türkiye Türkçesi ağızlarında yer yer korunduğu gözlemlenmektedir. Karahan (2014, s. 151), Türkiye Türkçesi ağızlarını sınıflandırırken Batı grubu ağızlarının I. alt grubunda⁵ bulunan ağızlarda, birincil ünlü uzunluğunu koruyan sözcük sayısının diğer ağızlara göre daha fazla olduğunu söylemektedir. Korkmaz (1994, s. 19-22), Batı Anadolu (özellikle Güneybatı Anadolu) ağızlarında, Yakut, Özbek ve Türkmen Türkçelerine paralel birincil ünlü uzunluklarının bulunduğu kanaatindedir. Şahin (2012, s. 6), Bursa'nın Ana Türkçeden beri devam eden birincil ünlü uzunluklarının çok önemli bir bölümünü muhafaza ettiğini belirtmektedir. Çanakkale Tahtacı ağızında, Tekin'in (1995, s. 171-86) Ana Türkçe uzun ünlü kök ve gövdeler listesinde bulunan *āç* (V.2/1-44), *ād* (V.2/1-143), *āt-* (V.2/4-5), *vār* (V.2/6-214), *ğādın* (V.2/4-65), *ğāl-* (V.2/3-6), *yāla-* (V.2/3-5), *yāş* (V.2/3-72), *öl-* (V.2/5-90), *yōK* (V.2/5-20), *ēr-* (V.2/3-14), *ēn-* (V.2/5-18), *gēc* (V.2/4-211), *dört* (V.2/3-62) gibi bazı sözcüklerde uzun ünlü tespit edilmiştir. Ancak, bu sözcüklerin uzun ünlü olmayan biçimlerinin de bulunduğunu ve bu sözcüklerdeki ünlü uzunluğunun ezgili veya vurgulu söyleyişten kaynaklanmış olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

10. Erime [*tāta* (V.2/1-22), *ōsun* (V.2/6-288), *ölum* (V.2/1-4), *kerestelē* (V.2/3-28), *bōle* (V.2/3-33)], büzülme [*tōma* << *tohuma* (V.2/3-46), *erīceK* << *eriycek* (V.2/4-212), *ācıñ* << *ağacın* (V.2/6-137), *alacāmıñ* << *alacakmıñ* (V.2/1-9), *inēmiz* << *ineğimiz* (V.2/5-49)] ve derilmeye [*dernē* << *derneği* (V.2/6-66), *dā* << *daha* (V.2/5-4), *sabā* << *sabaha* (V.2/4-44), *sarī* << *sarığı* (V.2/4-94), *bunnā* << *bunları* (V.2/5-84)] bağlı ünlü uzunlukları oldukça yaygındır. Gelecek zamanın I. çoğul kişi çekiminde, gelecek zaman ekinin sonundaki /k/ ünsüzünün önce ötümlüleşip sonra akıcılaşarak /y/ ünsüzüne dönüşmesi ve bu ünsüzün ekteki düz-geniş ünlüleri daralttıktan sonra erimesi [*gelcik* (V.2/3-164)], buna ek olarak, iyelik, bildirme ve kişi eklerindeki (II. çoğul kişi) genizsil /n/ ünsüzünün /ğ/ ile karşılaşırken iki ünlü arasında eriyerek kaybolması [*nirelisiz* (V.2/3-108), *geldis* (V.2/3-108), *gelceKsiz* (V.2/4-164), *ikiz* (V.2/6-88)], Çanakkale Tahtacı ağızında karakteristik olarak görülen ve ünlü uzunluğu ortaya çıkaran büzülme olaylarıdır. Ayrıca, yan yana iki ünlü bulunduran alıntı sözcüklerde, ünlü çarpışmasını önlemek için de ikincil ünlü uzunluğu meydana gelmektedir: *dāresinden* (V.2/6-153), *sāt* (V.2/4-50).

11. Sözcük içinde ve sonunda, hem Türkçe hem de yabancı kökenli sözcüklerdeki /l/, /n/, /r/, /t/ gibi ünsüzler, ünlü uzunluğu oluşturmaksızın zaman zaman kaybolmaktadır: *nası* (V.2/5-40), *zāte* (V.2/6-112), *ambesleslenen* << *ambulanslarla* (V.2/6-305), *çalım* (V.2/5-69), *duruduK* (V.2/3-185), *dos* (V.2/4-51), *abdesimi* (V.2/4-83). Belli birkaç sözcükte ise ünlü ile ünsüz birlikte düşmektedir: *gettik* (V.2/5-10), *oTTu* (V.2/6-144), *göttüm* (V.2/6-149).

12. Göçüşme yaygındır: *cılbaK* (V.2/5-72), *melmeketime* (V.2/2-24), *surfa* (V.2/3-18), *bıççı* (V.2/3-34).

⁴ Eski Türkçedeki birincil uzun ünlüler için bk. (Tuna, 1960, s. 213-282); (Tekin, 1995, s. 86-96).

⁵ Karahan (2014, 150); Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak ve Nallıhan ağızlarını, Batı grubu ağızlarının I. alt grubunda değerlendirmektedir.

13. Sözcük başı ötümlüleşme, yabancı kökenli sözcüklere de yayılarak sıkça görülmektedir. Özellikle /k/- > /ğ/- değişimi -pek çok Türkiye Türkçesi ağzında olduğu gibi- ön plana çıkmaktadır: *ğışlık* (V.2/3-19), *ğafa* (V.2/4-141), *ğıpgırmızı* (V.2/5-39), *ğurt* (V.2/3-2). Buna ek olarak /k/- > /g/- [*geçi* (V.2/3-40)], /t/- > /d/- [*depelerinde* (V.2/3-90), *daşlama* (V.2/4-142)], /ç/- > /c/- [*ciziyüm* (V.2/6-71), *cılbaK* (V.2/5-72)] ve /p/- > /b/- [*böşeti* (V.2/3-198), *bazara* (V.2/3-193)] değişimlerine de rastlanmaktadır.

14. Sözcük içi ötümlüleşme yaygındır. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde ötümsüz ünsüz bulunduran sözcük tabanlarının ötümlü ünsüzlü biçimlerine de rastlanmaktadır: *sıgıntılı* (V.2/6-31), *yuğarı* (V.2/4-82), *arğadaşım* (V.2/6-125). Diğer yandan, ekleşme sırasında, iki ünlü arasında kalan ötümsüz ünsüzler, hemen hemen her zaman ötümlüleşmektedir: *südü* (V.2/4-41), *söğüP* (V.2/6-26), *unuduviyirim* (V.2/5-83). Ötümsüz ünsüzle biten sözcüklere gelen eklerin başındaki ötümsüz ünsüzler, ünsüz uyumuna aykırı olarak zaman zaman ötümlü biçimleriyle kullanılmaktadır: *bitdi* (V.2/4-22), *yapdır* (V.2/5-113). Bu durum, örneksime yoluyla yabancı kökenli sözcüklere de yansıyabilmektedir: *tirekdörcü* (V.2/6-117). Ulama yoluyla ötümlüleşme de çokça görülmektedir: *heb_ış* (V.2/5-4), *çog_ıyi* (V.2/4-262).

15. Özellikle sözcük başında, ötümlüleşme kadar sık olmamakla birlikte ötümsüzleşme örneklerine de rastlanmaktadır: *puyurdu* (V.2/5-114), *polluktur* (V.2/5-62), *pa^kla* (V.2/1-36), *pastun* (V.2/1-47), *toktur* (V.2/5-37), *sāden* (V.2/3-68), *karibençik* (V.2/3-78). Sözcük sonunda ise -/s/ > -/z/ değişimi yaygındır: *bis* (V.2/2-1), *bilmes* (V.2/5-4), *biçeris* (V.2/3-35).

16. Ünsüz ikizleşmesi sıklıkla görülmektedir: *addamağillı* (V.2/4-255), *eşşē* (V.2/6-49), *biççiyik* (V.2/6-102), *ussul* (V.2/5-117), *ğúççük* (V.2/1-125).

17. İlgi durumu ekinden önce gelen II. tekil kişi iyelik ekinde /η/ > /y/ değişimi dikkat çekmektedir: *anayın südü* (V.2/4-41), *senin hanımıyın şeyi* (V.2/5-46), *anayın teleFonunu* (V.2/6-294).

18. /ç/ > /ş/ sızıcılılaşması, ön seste de görülmekle birlikte [*şarşamba* (V.2/2-16), *şobanıdım* (V.2/3-189)] iç ve son seste yaygındır: *geşti* (V.2/5-65), *genşler* (V.2/1-98), *avuşda* (V.2/6-194), *üş* (V.2/3-62), *tokaş* (V.2/6-214), *ğaş* (V.2/5-36).

19. İç seste -/h/- > -/y/- [*ğayve* (V.2/1-103), *müyendiz* (V.2/6-37), *eytiyarlara* (V.2/5-73)] ve -/ğ/- > -/y/- [*düyün* (V.2/3-104), *eylence* (V.2/2-18), *ciyerimi* (V.2/4-40)] akıcılışmaları yaygındır.

20. Bazı sözcüklerin başında /h/- türemesi olmaktadır: *hindi*⁶ < *indi* (V.2/1-21), *hürda* << *orada* (V.2/5-9). Yan yana iki ünlüsünden birisi ayın veya hemze olan Arapça kökenli sözcüklerde ise sıklıkla -/y/- türemesine rastlanmaktadır: *cebrayil* (V.2/4-149), *azreyir* (V.2/4-88), *aylesiydi* (V.2/4-144), *ismayil* (V.2/6-119), *āyit* (V.2/4-45).

21. Ünsüz benzeşmelerinin çoğunluğunu ilerleyici yönde -/ml/ > -/mn/- [*ölümnere* (V.2/4-16), *kilimnēmizi* (V.2/1-114)], -/nl/- > -/nn/- [*ğadınnarımızın* (V.2/4-195), *yünnerini* (V.2/3-49)], -/η_ m/- > -/η_ n/- [*annadıñ ηı* (V.2/1-74), *verivoidiñ ηı* (V.2/1-36)] değişimleri oluşturmaktadır. Ayrıca -/sl/- > -/ss/- [*āssın* (V.2/1-55)], -/ny/- > -/nn/- [*dünnede* << *dünyada* (V.2/1-84)], -/ly/- > -/ll/- [*fasille* (V.2/5-115)] gibi ilerleyici benzeşme örneklerine de rastlanmaktadır. Gerileyici yönde ise -/ny/- > -/nn/- [*hanımınnan* (V.2/3-66)], -/nb/ > -/mb/- [*ıstambullu* (V.2/3-130)], -/zs/- > -/ss/- [*atmassağ* (V.2/5-117)], -/n_ m/ > -/m_ m/- [*om metre* (V.2/3-29)], -/ls/- > -/ss/- [*ossun* (V.2/5-35)], -/şs/- > -/ss/- [*yapmissın* (V.2/6-101)] benzeşmeleri göze çarpmaktadır.

⁶ Çanakkale Tahtacı ağzında “şimdi” zarfının düzenli olarak “hindi” varyantı kullanılmaktadır.

Öğrenilen geçmiş zamanın II. tekil kişi çekiminde gerileyici benzeşme yoluyla ortaya çıkan $\{-\{mXssX\eta\}$ yapısındaki $\{-/ss/-$ benzeşmesi, örnekseme yoluyla (Yıldırım, 2006, s. 220-23) I. tekil ve I. çoğul kişi çekimlerine de yayılmıştır: *meşK_itmissim* (V.2/6-287), *çalışmissık* (V.2/5-48).

22. "Gibi" edatının $\{-/b/- > \{-/m/-$ değişimiyle oluşmuş "gimi" biçimi sıkça kullanılmaktadır.

23. Bazı sözcüklerdeki ince sıradan ünlüler, damak uyumunu bozmayacak şekilde kalın sıraya geçmektedir: *hızmatım* (V.2/1-52), *dalğınını* << telkinini (V.2/4-59), *ğıbu* (V.2/3-141).

24. $\{/k/$ ve $\{/g/$ ünsüzleri yanında bulunan $\{/ö/$ ve $\{/ü/$ ünlülerinin yarı kalınlaşması ($\{/ó/$ ve $\{/ú/$) olayı karakteristiktir: *kóqlerinden* (V.2/3-175), *ğózlēmden* (V.2/5-39), *ğúnnük* (V.2/6-121).

25. Üç veya daha fazla heceli sözcüklerde, özellikle akıcı $\{/r/$ ve $\{/y/$ ünsüzleri yanında ve açık hecede bulunan ünlülerin sık sık vurgusuz kalarak düştükleri görülmektedir: *oturruk* (V.2/1-115), *dışarda* (V.2/4-160), *gelmeycē* (V.2/1-86), *olmaycaK* (V.2/6-38). Ayrıca, Arapça kökenli sözcüklerde, vurgusuz kalan orta hece dar ünlüsü de zaman zaman düşmektedir: *daKka* (V.2/4-61), *hakKaten* (V.2/6-56).

26. Yabancı kökenli sözcüklerdeki uzun ünlüleri, normal süreli olarak telaffuz etme eğilimi vardır: *ğalibe* (V.2/6-186), *selemi* (V.2/6-292), *akrabalara* (V.2/4-193), *tene* (V.2/1-64), *cebrayil* (V.2/4-149).

27. Daraltıcı özelliği olan ünsüzlerin etkisiyle sözcük kök ve tabanlarındaki geniş ünlüler sık sık daralmaktadır⁷: *sufra* (V.2/1-43), *çük* (V.2/3-200), *gocıman* (V.2/1-113), *béyas* (V.2/4-205), *süyleñ* (V.2/5-78). Ekleşmede ise $\{/y/'$ nin inceltici etkisiyle beraber daraltıcı etkisi de ön plana çıkmaktadır: *toparlıyamadı* (V.2/6-299), *buriye* (V.2/4-258), *yaKmiye* (V.2/5-102).

28. Daralma kadar sık olmasa da genişleme ve yuvarlaklaşma olaylarına da rastlanmaktadır: *hökümete* (V.2/1-69), *üşçovuş* (V.2/6-272), *cömättan* (V.2/4-160), *elbeselēni* (V.2/5-70).

29. Geniş zamanın ikinci tekil kişi çekiminde, $\{-\{X\}r\}$ ve $\{-\{Ar\}$ geniş zaman eklerindeki $\{/r/$ ünsüzü düştükten sonra doğrudan iyelik kökenli kişi eki eklenmektedir: *yapañ* (V.2/6-126), *yaPabiliñ* (V.2/4-249), *ırāt_edeñ* (V.2/5-32). Ayrıca, geniş zamanın ikinci tekil kişi soru şeklinde soru ekinde sonra, olumsuzluk şeklinde olumsuzluk ekinde sonra iyelik kökenli kişi ekinin geldiği görülmektedir: *tanır mıñ* (V.2/6-24), *doymañ* (V.2/5-126). Söz konusu çekimdeki kişi eki, zaman zaman soru ekinde önce de gelebilmektedir: *biliñ mi* (V.2/6-160), *bilmeñ mi* (V.2/5-75).

30. $\{-\{y\}Xk\}$ ekinin geçmiş zaman ortaç eki olarak kullanımına birkaç örnekte de olsa rastlanmaktadır⁸: *hiş tutulmayık yorğan...* (V.2/4-62), *hiç elimden gelmeyik yödu* (V.2/6-245).

31. Şimdiki zaman eki $\{-\{X\}yX\}$ biçiminde kullanılmaktadır.⁹ Uşak (Gülsevin, 2002, s. 104-06), Muğla (Akar, 2013, s. 144-45), Çukurova (Yıldırım, 2006, s. 233-35) ve daha

⁷ Ünlüler üzerinde inceltici etkisi olan $\{/c/$, $\{/ç/$, $\{/l/$, $\{/m/$, $\{/n/$, $\{/s/$, $\{/ş/$, $\{/t/$, $\{/y/$, $\{/z/$ ünsüzlerinin aynı zamanda daraltıcı etkisi de bulunmaktadır (Sağır, 2002, s. 4).

⁸ Derlemelerde, bu ekin, geçmiş zaman çekimi için kullanımına rastlanmamıştır. Ekin, ortaç eki olarak kullanımıyla ilgili bk. (Buran, 1996, s. 17).

⁹ Türkiye Türkçesi ağızları sınıflandırılırken çoğu zaman şimdiki zaman ekindeki ses değişimleri dikkate alınmaktadır. Bir bölgede farklı ses yapısına sahip şimdiki zaman eklerinin kullanılması, Anadolu'daki etnik kaynaşmanın derecesini de göstermektedir (Karahana, 2014, s. XI).

birçok Türkiye Türkçesi ağzında (Karahana, 2014, s. 144-46) karşılaşılan bu dar ünlülü ek, Çanakkale Tahtacı ağzının karakteristik şimdiki zaman ekidir. Ancak, ekteki dar ünlü, ölçünlü dilin etkisiyle kimi zaman genişlemektedir.

32. Geniş zamanın olumsuzluğunun I. çoğul kişi çekimi $\{-mAk\}$ ile de yapılmaktadır: *yaPmayık* (V.2/3-86) ve *yapmak* (V.2/1-93), *bilmeK* (V.2/5-1).

33. Geniş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kiplerinin I. çoğul kişi çekimlerinde iyelik kökenli $\{-(X)k\}$ eki kullanılmaktadır: *yatarık* (V.2/1-107), *bilmiyuK* (V.2/5-98), *başlayıcıyık* (V.2/6-190), *çalışmışık* (V.2/5-48). I. çoğul kişi bildirme eki ise bu ek gibi ek aktarması yoluyla oluşan (Korkmaz, 1965, s. 51-52) $\{(y)Xk\}$ 'tir: *türkmenik* (V.2/4-48), *körük* (V.2/1-73), *akrabayık* (V.2/1-83).

34. Vasıta durumu ekinin $\{+n\}$ morfemi¹⁰ ile genişletilmiş $\{(y)lAn\}$, $\{(y)nAn\}$ ve $\{(y)XnAn\}$ biçimleriyle sıkça karşılaşılmaktadır: *suylan* (V.2/3-30), *sıkıntıyan* (V.2/5-12), *elnen* (V.2/6-273), *sazınan* (V.2/4-43).

35. $\{-(XncA)\}$ ulaç ekinin $\{+z\}$, kadar edatının ise $\{+k\}$, ki edatının $\{+n\}$ pekiştirici morfemiyle genişletildiği görülmektedir: *ālayıncaz* (V.2/4-80), *ğadaK* (V.2/1-120), *bilemem kin* (V.2/5-20).

36. Bazı sözcüklerin eskicil biçimlerine rastlanmaktadır: *yörüyemem* (V.2/1-47), *yokarı* (V.2/6-168), *kömüyük* (V.2/5-68), *böyük* (V.2/5-67), *gözel* (V.2/4-119), *bişiririm* (V.2/5-115), *barmām* (V.2/6-69).

37. Ormancılık, giyim kuşam, dokuma, aile ve dinî inançlarla ilgili söz varlığı (krş. Derleme Sözlüğü) dikkat çekicidir: *bılır* "ağacın budağının dibinde bulunan sert yer" (V.2/6-135), *çörtük* "ahlat ağacı" (V.2/5-9), *doruk* "genç çam ağacı" (V.2/6-175), *ğobak* "kozalak" (V.2/5-42), *gür* "orman" (V.2/5-9), *hayt ipi* "tomruğu işaretlemek için kullanılan kömüre bulanmış ip" (V.2/6-160), *keman/kemen* "büyük el testeresi" (V.2/3-114, V.2/6-129), *kiriş* "uzun kereste" (V.2/3-29), *mader* "kalın kesilmiş kereste, kalas" (V.2/3-27), *maqtā* "orman işletmesinin kesim için verdiği bölüm bölüm yerler" (V.2/3-32), *mükkep/mükkap* "metreküp" (V.2/6-145); *arğışlık* "kıl veya yün dokuma parçası" (V.2/3-63), *dölme* "kısa kollu, iki tarafı cepli bir tür yelek" (V.2/4-198), *dērē* "üç etek" (V.2/3-161), *geyi* "giysi" (V.2/3-160), *ıy-* "dokuma tezgâhında halı, kilim vb. şeylerin iplerini yerleştirmek, germek, ip çözmek" (V.2/3-54), *ıykı* "çözgü" (V.2/3-63), *kepez/gebez* "gelin başlığı" (V.2/2-12, 11), *kirmen* "elde yün eğirmeye yarayan araç" (V.2/3-50), *könçek* "dize kadar olan, pantolon yerine giyilen bir tür giysi" (V.2/4-204), *örken* "elle örülen, enli bir tür ip" (V.2/6-242), *tērlık* "erkeklerinki örme, kadınlarınki bez olan, başa takılan bir tür fes" (V.2/4-189), *yālık* "erkeklerin başlarının etraflarına doladıkları turuncu renkli ve bezden bir tür sarık" (V.2/4-73), *zubun* "elde dikilen bir tür gömlek" (V.2/4-198); *ebe* "babaanne" (V.2/2-1), *eci* "anneanne" (V.2/2-1); *dalgın* "ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği dinî sözler, telkin" (V.2/4-59), *dede* "inanç önderi" (V.2/4-104), *ıkrar* "Aleviliğin öğretilerine uymak üzere çocuk yaşta topluluk içinde edilen yemin" (V.2/4-108), *mürşüt* "inanç önderi, dede" (V.2/4-104); *Yezit* "topluluk dışında kalan Sünnilere verilen ad" (V.2/4-46) vb.

Sonuç

Çanakkale Tahtacılarının kapalı ve kültürel değişime dirençli toplum yapısı, bu topluluğun ağız özelliklerinin saklanmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Buna rağmen, köylerde yaşayan insan sayısının azalması, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve

¹⁰ Bu morfem ile ortaya çıkan varyantlaşmanın görüldüğü ek ve edatlar için bk. (Karahana, 2012).

eğitim düzeyinin yükselmesi gibi etkenler, bütün Türkiye Türkçesi ağızları gibi Çanakkale Tahtacı ağızını da tehdit etmektedir.

Çanakkale Tahtacı ağızı, diğer Türkiye Türkçesi ağızları gibi daha çok fonetik yönden ölçünlü Türkiye Türkçesine göre farklılık göstermektedir.

İyelik kökenli I. çoğul kişi ekinin istek kipi dışındaki bütün kipleri içine alacak biçimde kullanım alanını genişletmesiyle ildeki bütün yerli topluluklardan belirgin olarak ayrılan Tahtacı ağızı, şimdiki zaman ekinin dar ünlülü -(X)yX} kullanımıyla da yalnızca yöredeki bazı Yörük topluluklarının ağızıyla benzerlik göstermektedir. II. çoğul kişi iyelik eki ile iyelik kökenli kişi ekinin Doğu grubu ağızlarında olduğu gibi büzülme ile yapısının değişmesi, arka damak ünsüzlerinin neden olduğu ünlü kalınlaşması, III. tekil kişi bildirme ekinin sadece dar-yuvarlak ünlülerle kullanımı ve /y/ ünsüzünün inceltici etkisi sonucu ortaya çıkan damak uyumsuzluğu, Çanakkale Tahtacı ağızının dikkat çekici diğer özellikleridir. Bu ağızda, açık /e/ sesi neredeyse hiç duyulmazken I. tekil kişi istek ekinin {-AyIn} biçiminde kullanımına da rastlanmaz (krş. Karahan, 2014, s. 115-50).

Kendilerine özgü yaşam tarzları ve inanç sistemleriyle öne çıkan Çanakkale Tahtacılarının dillerinde, söz varlığı bakımından da ölçünlü dile göre birtakım farklılıklar göze çarpmaktadır. Tahtacıların kültürü, doğal olarak, kullandıkları sözlere yansımıştır. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunan bazı sözlerin Çanakkale Tahtacı ağızında yan anlamlar kazandığı fark edilmektedir. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunmayıp Çanakkale Tahtacı ağızında bulunan sözlerin ise bir kısmı *Derleme Sözlüğü*'nde de yer alırken bir kısmına sözlüklerde rastlanmaz.

Kaynakça

- Akar, A. (2013). *Muğla ve Yöresi Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Atalay, B. (2015). *Bektaşılık ve Edebiyatı* (haz. Gürol Pehlivan). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Atmaca, E. (2021). Antalya Tahtacı Türkmenlerinin Ağızından Söz Varlığına Katkılar. IX. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, 26-30 Eylül, TDK Yayınları.
- Atmaca, E. ve Güzel, Ö. (2021). Ağız İlişkileri ve Etkileşimleri Bakımından Antalya/Kumluca Türkmen Toplulukları. V. *Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri*, 7-8 Kasım, Ankara: TDK Yayınları, 163-183.
- Birdoğan, N. (1995). Tahtacıların Dünü. I. *Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo - Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildirileri*, 26-27 Nisan 1993, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü -Akdeniz Üniversitesi, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 9-30.
- Buran, A. (1994). -Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 42, 11-18.
- Çağatay, N. (1997). Tahtacılar. *İslâm Ansiklopedisi - İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati*, C. 11, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 669-672.
- Çıblak, N. (2003). Mersin Tahtacı Kültüründeki Terimler Üzerine Bir Deneme. *Folklor/Edebiyat*, 9(33), 217-238.
- Çıblak Coşkun, N. (2013). Tahtacılar ve Tahtacı Ocaklarına Bağlı Oymakların Yerleşim Alanları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 68, 33-54.
- Dilaver Yıldırım, K. (2013). *Bergama Yöresi Tahtacı ve Çepni Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.

- Engin, İ. (1998). *Tahtacılar-Tahtacı Kimliğine ve Demografisine Giriş*. İstanbul: Ant Yayınları.
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak İli Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gülten, S. (2020). Kökler ve Dallar: Tahtacı Alevilerinin Menşei ve Tahtacı Cemaatleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 95, 143-67.
- Karahan, L. (2012). Türkçede Bazı Ek ve Edatlarda “-n” Morfemi ile Ortaya Çıkan Varyantlaşma. *Türk-Moğol Araştırmaları Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı* (haz. Bülent Gül). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 219-36.
- Karahan, L. (2014). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1965). Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 12, 43-65.
- Korkmaz, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Köprülü, F. (1991). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. Ankara: TTK Yayınları.
- Merhan, A. (2014). Bayındır Tahtacıları ve Dillerinin Belirgin Özellikleri. *Bilig*, 69, 161-170.
- Mutlu, H. K. (2010). Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağzının Fonetik Özellikleri. *Diyalektolog*, 1, 21-46.
- Ölçücü, H. Ç. (2020). *Çanakkale İli Yerli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Ölçücü, H. Ç. (2021). Tahtacı Ağzının Çanakkale Yerli Ağızları İçindeki Yeri. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10(25), 124-133.
- Sağır, M. (2002). Ses Olayları Bakımından Anadolu Ağızları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 1-7.
- Selçuk, A. (2008). *Ağaçeri Türkmenleri-Tahtacılar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Sümer, F. (1988). Ağaçeriler. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 460-461.
- Şahin, H. (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şahin, H. (2012). Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine. *Diyalektolog*, 5, 1-7.
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Ankara: Simurg Yayınları.
- Togan, Z. V. (1981). *Umumî Türk Tarihine Giriş I*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tor, G. (2006). İçel Ağızları İçinde Tahtacı Türkmen Ağzının Yeri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 441-460.
- Tuna, O. N. (1960). Göktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 8, 213-282.
- Türkay, C. (2012). *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatlar*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2009). *Derleme Sözlüğü I-VI*, (haz. Ömer Asım Aksoy - vd.). Ankara: TDK Yayınları.
- Yıldırım, F. (2006). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları I (Giriş-İnceleme)*. Ankara: TDK Yayınları.

- Yılmaz Ceylan, E. (1991). Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 151-165.
- Yolcu, M. A. (2020). *Kutsaldan Ritüele-Çanakkale Tahtacılarının Geleneksel Dünya Görüşü*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Yörükân, Y. Z. (1998). *Anadolu'da Alevîler ve Tahtacılar* (haz. Turhan Yörükân). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ek: Çeviri Yazı İşaretleri

Çeviri Yazı İşaretleri	
Ünlüler	
á	a-e arası ünlü
à	a-ı arası ünlü
ã	genizsi a
é	e-i arası ünlü (kapalı e)
ä	açık e
í	ı-i arası ünlü
ó	o-ö arası ünlü
ù	ı-u arası ünlü
û	o-u arası ünlü
ú	u-ü arası ünlü
ü	ö-ü arası ünlü
Ünsüzler	
Ç	c-ç arası ünsüz
d'	kalm ünlülerin komşuluğunda ince telaffuz edilen d
F	f-v arası ünsüz
ğ	süreksiz, ötümlü, art damak ünsüzü
ġ	kalm ünlülerin önünde ince telaffuz edilen g
ħ	hırıltılı h
ħ̣	kaybolmak üzere olan h
ķ	süreksiz, ötümsüz, art damak k ünsüzü
ķ	kalm ünlülerin önünde ince telaffuz edilen k
K	k-g arası ünsüz
Ḳ	ķ-ğ arası ünsüz
^k	ötümsüz, gırtlak patlayıcısı
Í	kalm ünlülerin komşuluğunda ince telaffuz edilen l
ŋ	genizsil n
P	p-b arası ünsüz
ṛ	kaybolmak üzere olan r
S	s-z arası ünsüz
Ş	j-ş arası ünsüz
T	t-d arası ünsüz
ʈ	kalm ünlülerin komşuluğunda ince telaffuz edilen t
^t	ötümsüz, gırtlak patlayıcısı
w	çift dudak v'si
ỵ	kaybolmak üzere olan y
Diğer İşaretler	
˘	kısa ünlü (ı, i, ü, ü)
˘˘	uzun ünlü (â, â, ê, â, ê, î, î, ô, ô, õ, õ, û, û, ü, ü)
˘˘˘	ulama